

Predgovor

Priređivanjem izložbe jednogodišnje izdavačke produkcije muzeja i galerija Hrvatske Muzejski dokumentacijski centar već 23. godinu omogućuje širokoj publici posjet «imaginarnoj muzejskoj knjižari» s jedinstvenom ponudom muzejskih izdanja koja su tek sporadično dostupna izvan muzeja koji su ih objelodanili. Prelistavanjem nekoliko tisuća muzejskih stranica, unikatnih zbog svojega sadržaja, ali i male naklade u kojima su tiskane, publika ima mogućnost barem djelomično nadoknaditi propuštene posjete muzejskim izložbama, evocirati uspomene i ugodna iskustva, obogatiti svoje spoznaje ili pak osjetiti intelektualnu znatiželju za novim spoznajama o muzejskoj građi i baštini.

Uz prepoznatljiv dizajn i vizualne oblikovne elemente, muzejske publikacije posebice karakterizira i aktualnost te stručna i znanstvena kvaliteta njihova sadržaja. To potvrđuju i svake godine sve brojnije nacionalne i međunarodne ugledne nagrade koje muzeji dobivaju za izdavačka ostvarenja. Zagrebački velesajam i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu dodijelili su nagradu «Josip Juraj Strossmayer» za najuspješniji izdavački pothvat u 2003. godini s područja prirodnih znanosti Prirodoslovnome muzeju u Rijeci za knjigu *Fosilna fauna otoka Krka*, koja je rezultat velikoga znanstvenog projekta Muzeja i njegovih suradnika. Na Međunarodnom festivalu za audiovizualnu i multimedijску prezentaciju muzeja i baštine F@imp, održanome u organizaciji AVICOM-a na Tajvanu u svibnju 2004. godine, CD-ROM Gradskoga muzeja Varaždin i Prirodoslovnoga muzeja Rijeka *Kukci* nagrađen je posebnom pohvalom za bogatstvo dokumentacijskog materijala i originalnost pedagoškog pristupa.

Što su muzeji radili od listopada 2003. do listopada 2004. godine, moguće je saznati i iz pregleda njihove izdavačke djelatnosti. Najnovija recentna muzejska izdanja obuhvaćaju 568 publikacija iz 103 muzeja, galerije i udruge iz 59 gradova i mjesta u Hrvatskoj.

Ilustrirane vodiče kroz stalne postavе namijenjene muzejskoj publici za pomoć u snalaženju unutar izložbenih prostorija i za upoznavanje s muzejskim sadržajima, predmetima, zbirkama i odjelima, uslužnim djelatnostima i drugim aktivnostima muzeja, u proteklom su razdoblju priredili Muzej Međimurja u Čakovcu (2. izd.), Narodni muzej Labin, Muzej grada Splita (na hrvatskome, talijanskome i engleskom jeziku), Muzej «Mimara» u Zagrebu (2. izmijenjeno izd. na hrvatskome i 1. izd. na engleskom jeziku). Društvo muzealaca i galerista Istre priredilo je Vodič kroz muzeje i galerije Istre i na talijanskom jeziku.

Vodiče kroz pojedine muzejske odjele ili zbirke priredili su Muzej Međimurja u Čakovcu (Arheološki odjel), Muzej Moslavine u Kutini (Arheološka zbirka), Arheološki muzej u Zagrebu (Numizmatička zbirka), Zavičajni muzej Stjepan Gruber u Županji (Etnološki odjel).

Opće informacije o radnom vremenu muzeja i adresi, sažete opise zbirke te odabrane reprezentativne predmete muzeji objavljuju u obliku informativnih letaka, višestrukih presavitaka ili brošura na više jezika. Najnovije su priredili Arheološki stalni postav Muzeja Like u Gospiću, Arheološki muzej Istre u Puli, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja u Rijeci, Gradski muzej Sisak, Etnološki odjel Gradskog muzeja Vinkovci, Hrvatski muzej naivne umjetnosti u Zagrebu i Hrvatski školski muzej u Zagrebu.

Rezultate stručne obrade muzejske građe muzeji objavljuju u sadržajno bogatim, preglednim i ilustriranim katalogima muzejskih zbirki. Ovogodišnje muzejsko izdavaštvo obogaćeno je vrlo kvalitetnim izdanjima: Muzeja seljačkih buna u Gornjoj Stubici (*Crkvena umjetnost Hrvatskoga zagorja*), Muzeja grada Koprivnice (*Katalog djela Ivana Generalića u fundusu*

Galerije Hlebine), Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu (*Zbirka rimskog novca*), Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu (*Fond filmske građe u Zbirci fotografija, filmova i negativa*), Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja u Zagrebu (*Katalog fosilnih kralježnjaka i Katalog Zbirke siga Mineraloško-petrografskog odjela*), Hrvatskoga muzeja naivne umjetnosti (*Katalog djela Mirka Viriusa*) te Muzej za umjetnost i obrt (*Porculan : Meissen, Beč : Zbirka keramike*).

Obljetnice muzejskoga djelovanja muzeji su obilježili i izdavanjem monografskih publikacija ili kataloga izložaba. Reprezentativnu monografiju priredio je Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja u Rijeci uz obilježavanje 110. obljetnice muzejske djelatnosti, spomen-publikaciju Muzej Brodskog Posavlja 1934.-2004. u povodu 70. obljetnice, a Zavičajni muzej Poreštine je uz 120. obljetnicu priredio izložbu i katalog iz muzejske povijesti *Porečki gradski muzej za umjetnost i povijest (1926.-1945.)*.

Muzejska izložba osnovni je oblik neposrednoga muzejskog komuniciranja s publikom. Povremene su izložbe najčešće popraćene i katalogima, koji su i ove godine najbrojniji u ukupnom izdavačkom stvaralaštvu. Uz velike nacionalne izložbene projekte koji su rezultat višegodišnjih stručnih napora muzejskih stručnjaka i njihovih suradnika svakako treba izdvojiti monografski katalog izložbe *Secesija u Hrvatskoj* Muzeja za umjetnost i obrt, koji je objavljen na hrvatskome i engleskom jeziku te na elektroničkome mediju (CD-ROM-u). Taj je izložbeni projekt popraćen i marketinški vrsno razrađenom popratnom izdavačkom produkcijom koja obuhvaća višejezične vodiče kroz izložbu objavljene u suizdavaštvu s novinskom kućom Vjesnik, plakate, blokove, razglednice, knjižnične vrpce, kalendare. Tradiciju velikih izložbenih projekata nastavlja i Galerija Klovićevi dvori u Zagrebu s izložbom i monografskim katalogom *Hrvatska renesansa*, koju slijede *Dora Maar i Picasso* te *Paolo Veneziano*.

Stalnim muzejskim postavom nikada nije predstavljena cjelokupna muzejska baština te se ona prezentira povremenim tematskim izložbama i popratnim katalogima. Najnoviji su: *Grčki, grčko-kolonijalni i keltski novac iz Muzeja Slavonije Osijek*; *Čarobna igla : Zbirka gramofona i riječka diskografija* (Muzej grada Rijeke), *Slika, gesta i materija : 80-te u zbirci Muzeja moderne i suvremene umjetnosti* (Rijeka), *Fiat Lux : rimske svjetiljke iz fundusa GMS-a* (Gradski muzej Sisak), *Izbor djela iz Zbirke starih majstora Galerije umjetnina* (Split); *Vatreno oružje iz Zbirke oružja Povijesnog odjela Gradskog muzeja Vinkovci*; *Otvorena vrata: izložba zbirki iz čuvaonica Tehničkog muzeja* (Zagreb); *Ivo Kerdić : medalje i plakete iz fundusa Arheološkog muzeja u Zagrebu*. Suradnja s drugim muzejskim ustanovama i privatnim skupljačima također rezultira izložbenim projektima. Među njima su: *Zbirka suvremene umjetnosti Filip Trade* (Umjetnička galerija Dubrovnik); *Iz etnografske zbirke Ivana Furdića* (Galerija Stari grad, Đurđevac); *Falosom protiv uroka : arheološka zbirka dr. Damir Kovač* (Muzej grada Zagreba); *ZERO - Zbirka Lenz Schönberg* (Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb); *7000 godina perzijske umjetnosti : remek-djela iz Iranskog narodnog muzeja u Teheranu* (Muzej «Mimara», Zagreb) itd.

Povremenim su izložbama javnosti predstavljene i nove donacije i ostavštine kojima su obogaćeni muzejski fundusi. Neke su od njih: *Donacija Željko Hegedušić* (Galerija Koprivnica), *Obitelj Kiepatch od Haselburga u Križevcima : izložba iz ostavštine obitelji* (Gradski muzej Križevci), *Zlatko Prica : izbor iz donacije grafika* (Kabinet grafike HAZU), *Donacija Želimira Zagotte* (Zavod za povijest književnosti, kazališta i glazbe, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta), *Ksenija Kantoci, Frano Šimunović* (Moderna galerija, Zagreb).

Jedan od načina skupljanja muzejske građe jest i arheološko istraživanje. Rezultati tih radova, kao i stručne obrade arheoloških nalaza, predstavljaju se na izložbama i u katalozima: *Zaštitno arheološko istraživanje u vinogradu jugozapadno od Bačve* (Zavičajni muzej Poreštine), *Prapovijesni nalazi na trgu G. Matteottija u Rovinju* (Zavičajni muzej grada Rovinja), *Augusteum Narone : splitska siesta naronskih careva* (Arheološki muzej u Splitu), *Vučedolski hromi bog : zašto svi metalurški bogovi šepaju?* (Gradski muzej Vukovar).

Među katalozima likovnih izložaba, koji su i ove godine najbrojniji, svojim sadržajem i likovnom opremom izdvajaju se katalozi retrospektivnih izložaba koji najcjelovitije prezentiraju život i stvaralaštvo likovnih umjetnika: *Kornelije Tomljenović* (Galerija likovnih umjetnosti, Osijek), *Raoul Goldoni* (Umjetnički paviljon u Zagrebu), *Boris Demur* (Moderna galerija Zagreb); *Ivan Vitez : ilustracije* i *Marino Tartaglia* (Galerija Klovićevi dvori, Zagreb).

Zavičajni, lokalni muzeji svojom su djelatnošću usko vezani za područje i zajednicu u kojoj i za koju djeluju. Stoga i teme njihovih izložbenih projekata obrađuju teritorijalne jedinstvene značajke te pridonose očuvanju lokalnog identiteta. To potvrđuju i ovi naslovi: *Makarski primorci u zbjevu, 1943.-1946.* (Gradski muzej Makarska), *Tkalci u Istri* (Etnografski muzej Istre), *Kraluš, pleteni kraluš* (Samoborski muzej); *Svadbeni običaji sesvetskog Prigorja* (Muzej Prigorja, Sesvete), *Probudi se golubice! : tragom slatinske kulturne baštine* (Zavičajni muzej Slatina), *Splitski slikari amateri : Barač, Zečević, Bratanić* (Muzej grada Splita), *Flora - proizvodnja umjetnog cvijeća : 1929.-1960.* (Gradski muzej Virovitica), *Umjetnost ulice - zagrebački grafiti 1994-2004.* (Muzej grada Zagreba).

Sve je češća tema povremenih izložaba i književno-jezična baština, što je rezultat profesionalne skrbi muzeja o spomeničkoj knjižničnoj građi koju su planski skupili u svojim fundusima. Predstavljeni su: *Knjižnica Pejačević u Našicama* (Zavičajni muzej Našice), *Cinquecentine : knjige 16. stoljeća spomeničke knjižnice Zavičajnog muzeja Poreštine; Knjige tiskane u 17. stoljeću iz fundusa Zavičajnog muzeja grada Rovinja.* Publiciraju se pretisci stare zavičajne knjižnične građe (npr. *Pravila Društva za poljepšavanje grada Bjelovara*, Gradski muzej Bjelovar) ili pak prvotisci i prijevodi rukopisne građe (npr. *Šašel Jakov, Bilder aus dem Oriente*, Gradski muzej Karlovac; *Dnevnik Diane Budisavljević : 1941. - 1945.*, Hrvatski državni arhiv u Zagrebu i Javna ustanova Spomen-područje Jasenovac). *Olivijina cibalitanska kuharica* sadržava recepte rimskih autora prilagođene 21. stoljeću u izdanju Gradskog muzeja Vinkovci.

Muzeji su i izdavači monografskih publikacija čiji je sadržaj usko vezan za njihovu građu i djelatnosti, a njihovi su autori muzejski stručnjaci. Neke od njih su: Crnković, Vladimir, *Crteži i grafike hrvatske naive* (Hrvatski muzej naivne umjetnosti, Zagreb); Maglica, Nadja, *Baranja se šareni : predajno ruho baranjskih Hrvata* (Etnografski muzej u Zagrebu); Mihalić, Jana, *Narodna nošnja u okolici Karlovca* (Gradski muzej Karlovac); Bijelić, Borislav, *Đakovo u prijedlozima i projektima željezničkih pruga do 1914. godine* (Muzej Đakovštine); Lozo, Stjepan, *Povijesni brod Istranka* (Hrvatski pomorski muzej Split); Kalšan, Vladimir, *Iz vjerskog života Međimurja* (Muzej Međimurja); Horvat, Vlado, *Obrt i trgovina u Vukovaru* (Udruženje obrtnika i Gradski muzej Vukovar).

Objavljene su i zapažene likovne monografije u izdanju muzeja: *Arhitekt Vladimir Grubešić* (Muzej grada Rijeke), *Braco Dimitrijević* (Art studio Azinović i Dubrovnik Umjetnička galerija, engl. i hrv.), *Zora Matić* (Zavičajni muzej grada Rovinja).

Kulturno-povijesne vodiče i monografije dobili su i pojedini hrvatski krajevi i gradovi te objekti graditeljske baštine: *Knin - kninska tvrđava* (2. izd.; Kninski muzej); *Trsatska gradina* (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka); *Augustov hram* (Arheološki muzej Istre, Pula); *Crkva sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starome* (Muzej grada Kaštela), *Ruralna naselja u okolici grada Ploča* (Zavičajna zbirka grada Ploča), *Dvojne ranokršćanske crkve u Podvršju* (Zadar, Arheološki muzej i Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju); *Sjaj minulih epoha* (Varaždin, Garestin i Gradski muzej Varaždin); *Stari "vijenac" sela oko Zagreba* Lelje Dobronić (Muzej grada Zagreba), monografski katalog izložbe *Srednjovjekovni grad Ružica* (Muzej Slavonije, Osijek).

Okrenutost muzeja prema svojim korisnicima različite dobi, interesa i potreba ogleda se i u izdavačkoj djelatnosti. Za one najmlađe, predškolske i školske dobi, zagrebački muzeji već niz godina uz Međunarodni dan muzeja (18. svibnja) priređuju i muzejsku-edukativnu igru. Ovogodišnja je imala zajedničku temu *Odijelo*, a između ostaloga rezultirala je i prigodnim katalogima: *Odijelo - društveni status!?* (Hrvatski školski muzej); *PTT odore nekad i danas* (PTT muzej); *Lomar mojega dedeka i bake* (Muzej Staro selo, Kumrovec), *Modni salon Galerije Antuna Augustinčića* (Klanjec); *Odjenimo se u Rabuzinove motove* (Hrvatski muzej naivne umjetnosti) i dr.

Za slijepe i slabovidne posjetitelje izložbe skulptura Ivana Ferlana Tiflološki je muzej u Zagrebu priredio katalog izložbe na CD-ROM-u, katalog pisan uvećanim tiskom i na brajici te popraćen reljefnim crtežima. To je prva takva publikacija u hrvatskome muzejskom izdavaštvu koja se odlikuje visokom profesionalnošću i sviješću o posebnim potrebama svojih korisnika.

Objavljivanje muzejskih sadržaja na CD-ROM-ovima nastavljeno je sve kvalitetnijim i multimedijским sadržajima bogatijim elektroničkim publikacijama. Ove ih je godine publicirano 14. Najveći broj njih priredio je Kabinet grafike HAZU, koji uz tiskano izdanje kataloga izložaba posljednjih godina priređuje i izdanje na CD-ROM-u. To su: *3. hrvatski trijenale grafike*; *Ante Kuduž*; *Marko Spalatin*; *Hrvatski sportski plakat* i elektronička likovna monografija *Ivan Lovrenčić*. Muzej grada Zagreba također nastavlja započeto elektroničko nakladništvo. Uz katalog izložbe *Zdenko Stržić : Svjetla i sjene : jedna monografija Zagreba* Muzej grada Zagreba priredio je i višejezično, multimedijско izdanje *Zvonimir Faist : Diktati vremena : plakati od kasnih 1930-ih do ranih 1960-ih*. Publiciranje elektroničkih izdanja uz edukativne projekte prati navike i potrebe suvremenih naraštaja: *Kad bi odjeću morao izraditi sam* (Sesvete, Muzej Prigorja), *Histrići u potrazi za blagom Istre 2* (Pula, Arheološki muzej Istre i Visoka učiteljska škola). Prirodoslovna biblioteka obogaćena je s još dva nova elektronička naslova: *Kukci i Vodozemci i gmazovi riječkog područja* (Prirodoslovni muzej Rijeka).

Kontinuitet objavljivanja stručne muzejske periodike nastavljen je i u proteklom razdoblju, a ogleda se u 20 novih svezaka: *Kaštelanski zbornik*, sv. 7; *Đakovo i njegova okolica : zbornik Muzeja Đakovštine*, sv. 6; *Podravski zbornik*, sv. 29 (Muzej grada Koprivnice); *Anali za povijest odgoja*, sv. 2 (Hrvatski školski muzej); *Natura Croatica : časopis Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja*, vol. 13 (2004.); *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* (Arheološki muzej u Splitu), sv. 95; *Etnološka istraživanja* (Etnografski muzej u Zagrebu), sv. 9; *Senjski zbornik* (Senjski muzej i Senjsko muzejsko društvo), sv. 30; *Makarsko primorje* (Gradski muzej Makarska), sv. 6; *Histria archaeologica : časopis Arheološkog muzeja Istre*, sv. 33; *MG : godišnjak muzealaca i galerista Istre*, sv. 9/10; *Ethnologica dalmatica* (Etnografski muzej u Splitu), sv. 12. i novopokrenuti časopis Gradskog muzeja Virovitica

Baština, br. 1 (2004.). Muzejski je dokumentacijski centar najnoviji broj stručnog časopisa *Informatica museologica* (34, 1/2) posvetio temi *Muzeološko školovanje i stručno usavršavanje*, a zbornik *Muzeologija* (sv. 39) donosi radove s muzeološkog savjetovanja posvećenoga prirodoslovnim muzejima (Rijeka, listopad 2002.). Rezultate muzejske djelatnosti hrvatskih muzeja u 2003. godini publika može detaljnije iščitati u *Izvješćima zagrebačkih muzeja* i *Izvješćima hrvatskih muzeja*. Informacije o sadržajima i autorima novih muzejskih izdanja mogu se saznati u MDC-ovoj anotiranoj *Bibliografiji prinova knjižnice MDC-a*.

Ovogodišnji *Katalog muzejskih publikacija* koji prati izložbu sadržava popis muzejskih publikacija, plakata, razglednica, kalendara te druge tiskane i netiskane građe. Navedeni su i podaci o adresama, telefonskim i faks brojevima, adresama elektroničke pošte i web stranicama muzeja koji su svojim izdanjima sudjelovali na 23. izložbi.

Snježana Radovanlija Mileusnić